V. Komarov

SOLUȚIA

Cu toate că cerul rămânea pe de-a-ntregul senin, ziua întreagă fusese furtună. Fără grabă, fără chef parcă, uriaşa navă se apleca ba pe o parte, ba pe cealaltă. De la fereastra salonului ți se părea că linia orizontului acum cobora, prăbuşindu-se undeva în adâncuri, acum țâşnea fulgerător în sus şi atunci aveai senzația că oceanul e gata să se reverse peste noi.

Spre seară apele se mai liniştiră, dar nava continua să se legene uniform, în virtutea obişnuinței parcă. Toată ziua lucrasem la un articol, pe care trebuia să-l expediez a doua zi dimineața la redacție din portul cel mai apropiat.

Treaba nu prea mergea. De vină o fi fost zăpuşeala tropicală, pe care dintotdeauna o suportasem greu, dar şi tangajul acela monoton mă obosise zdravăn.

Pe la ora zece mi-am dat seama că nu mai puteam continua. Simțeam nevoia de aer curat. Mi-am închis mapa şi am ieşit pe punte.

Era linişte şi zăpuşeală. Aici se respira parcă şi mai greu decât în salonul cu aer condiționat.

Am coborât pe puntea inferioară, mai aproape de apă, şi m-am rezemat de balustradă. Apele erau foarte întunecate, oceanul părea îmbibat cu petrol. Negru, spuzit de stele, cerul se contopea cu întinderea mohorâtă a oceanului.

În asemenea clipe uiți de toate. Gândurile îşi pierd capacitatea de concentrare, se pierd pe căi tulburi, desprinzând din amintire chipuri vagi, ceva îndepărtat, pe jumătate uitat. Din această stare hipnotică m-a scos pe neaşteptate un glas bărbătesc din care răzbătea tulburarea:

— Scuzați-mă, n-ați auzit nimic?

Mi-am încordat maşinal auzul, fără ca măcar să mă interesez cine îmi pusese întrebarea aceea. Câte zgomote nu pot atrage atenția unui om în largul mării! N-am auzit însă nimic afară de plescăitul apei care se lovea de bord şi de zgomotul uniform al maşinilor.

— Nu, nimic... Nimic extraordinar...

Discuția aceea nocturnă s-ar fi încheiat probabil aici, dacă tocmai în clipa aceea nu s-ar fi luminat fereastra unei cabine, ce dădea spre puntea inferioară. O rază de lumină căzu pe chipul omului de lângă mine.

Ochii... Ochii lui m-au intrigat profund. Distingeam în ei un amestec straniu de neliniştită aşteptare, speranță şi poate teamă. Da, teamă. Era greu de crezut ca un zgomot oarecare să fi putut stârni un asemenea spectru de simțăminte. Şi, cum se întâmplă întotdeauna când omul vine în contact cu misterul, simții deodată că nu mai eram în apele mele.

— Dumneavoastră ați auzit ceva?

Privirea încordată a necunoscutului se stinse brusc, de parcă cineva ar fi scos-o din priză. Expresia aceea de alarmă trecu în oboseală. Bâigui ceva ce aducea a scuză, se întoarse spre bord şi, rezemându-se de balustradă, începu să contemple valurile ce alergau în noapte.

Acum însă curiozitatea mea era stârnită, iar intuiția profesională îmi şoptea că întâmplarea îmi scosese în cale ceva ieşit din comun.

— Vă pot ajuta cu ceva? am întrebat pe un ton cât se poate de blând.

Fără să se întoarcă spre mine, necunoscutul ridică mâna, vrând parcă să mă oprească, şi spuse, în şoaptă, dar distinct:

— Mai încet, pentru dumnezeu, vă rog. mai încet! Pas'de mai înțelege ceva!

Mai stăturăm câteva minute alături în tăcere. Apoi el făcu un gest de nerăbdare cu mâna şi se întoarse către mine, zâmbind vinovat:

— Aţi crezut, pesemne, că... În fine, eu...

— Trebuie să admit că da, am spus, hotărând că în asemenea împrejurări era mult mai bine să fiu absolut sincer.

— Da, asta-i, murmură necunoscutul, e şi normal. Şi eu am crezut la fel, când s-a întâmplat prima oară...

Tăcu iarăşi, pe gânduri.

— O fi o halucinație auditivă? sugerai, încercând să-i înlesnesc straniului meu interlocutor nocturn explicațiile. Auziți mereu nişte zgomote?

Necunoscutul îşi îndreptă spinarea şi începu să răpăie cu degetele pe balustradă. Deodată întrebă:

— Aţi avut vreodată ocazia să vedeți un accident de aviație?

— Din fericire, nu.

— Ei bine, imaginați-vă: deasupra mării zboară un avion. Şi deodată motorul începe să ardă. Aparatul e cuprins de flăcări, pierde rapid înălțime. Pasagerii ştiu că nu mai au scăpare... Şi avionul... omul îşi curmă brusc povestirea şi se întoarse.

— Unde s-a întâmplat asta? am întrebat cu precauție.

— Aici.

— Aici?

— Da... Undeva pe aici.

— Şi dumneavoastră... am început eu, dar interlocutorul meu nocturn se aplecă din nou peste balustradă şi spuse obosit:

— E o poveste lungă. Îşi ridică ochii spre cer. Acum e deja noapte...

Dar eu intuisem că simțea nevoia să se confeseze cuiva. Chiar acum. Aşa că m-am grăbit să-i spun că sunt deprins să mă culc târziu.

— Ei bine... spuse necunoscutul, nehotărât. Ai fi zis că nu ştie încă dacă merita sau nu să înceapă discuția.

Aşteptai cu răbdare, nevrând să fiu sâcâitor... Trecu astfel vreun sfert de oră. În sfârşit, necunoscutul se apropie din nou.

— Scuzați-mă, ce profesie aveți? întrebă el.

— Ziarist, iar ca specialitate...

— De fapt, n-are importanță. Pur şi simplu, vreau să povestesc această întâmplare neobişnuită unui om capabil să recepționeze critic şi fără idei preconcepute.

Am zâmbit:

— Mă voi strădui să nu vă dezamăgesc.

Necunoscutul îşi masă puternic fruntea cu degetele, ca într-un efort de concentrare, apoi vorbi:

— Desigur, toate astea trebuie să vi se pară cel puțin straniii... Mă numesc Lipatov, Serghei Lipatov... Sunt cibernetician. N-am să vă obosesc cu amănunte biografice, am să trec direct la subiect. Acum câțiva ani, împreună cu un coleg, Iuri Kuznețov, studiam o problemă interesantă, legată de maşinile cu autoreglare. N-am să vă explic în ce constă problema; pentru povestirea mea n-are nici o importanță. Am să vă spun numai că rezolvarea ei ar fi deschis perspective principial noi în tehnica cibernetică. La început treaba mergea strună. Dacă sunteți familiarizat cu mediul ştiințific, ştiți probabil că uneori însăşi abordarea corectă a unei probleme deschide un drum drept şi larg, ca un fel de magistrală pe care zbori într-un automobil de mare viteză. Dar numai până la un moment dat. Mai devreme sau mai târziu apare un obstacol. Câteodată de neînvins. Nici noi

n-am scăpat de această soartă. Ne-am poticnit tocmai când credeam că ne apropiem de capătul drumului. Ne-am dat seama curând că afacerea nu era chiar atât de simplă. Asta se întâmplă deseori: ataci o problemă şi ai impresia că trebuie să răspunzi la o singură întrebare. Însă cum sapi puțin mai adânc, apar zeci, sute de întrebări noi, o puzderie de ramificații şi probleme secundare.

La început Lipatov vorbea mînat de încordare. Se oprea adesea, trăgea cu urechea, părea că se retrage pentru o vreme în sine, iar apoi găsea cu greu expresiile potrivite, parcă îşi smulgea fiecare cuvânt cu cleştele. Treptat însă deveni mult mai degajat.

— Ne-a trebuit un an întreg ca să "defrişăm" problema. Acum ea se înălța în fața noastră, eliberată de orice balast. Rămânea să răspundem într-adevăr la o singură întrebare. Dar ce întrebare! Nu se contura nici o cale de acces. Câte zile şi câte nopți ne-a costat acest lucru e greu de spus. Mii de ipoteze, presupuneri, variante... Dar nu ne urneam. Nu apărea nici măcar o rază de speranță...

Tăcu o vreme, de parcă ar fi retrăit frământările acelea, apoi îşi reluă povestirea.

— E momentul să vi-l prezint pe Kuznețov. Era un om neobişnuit de talentat. Avea minunata însuşire de a sesiza elementul comun unor fenomene care păreau de natură complet diferită. Din păcate însă, îl devorau prea multe pasiuni deodată. Fotografia, fotbalul, vânătoarea subacvatică, alpinismul, e greu să le enumeri pe toate. Şi în fiecare îşi punea tot sufletul. Dealtfel, ştia şi să muncească, dacă se apuca de o problemă, îşi concentra întreaga forță spirituală asupra ei. În asemenea momente nimic nu-l putea distrage, lumea exterioară înceta să existe pentru el. Şi totuşi, după mine, era prea împrăştiat... E drept, în această privință el avea chiar o teorie sui-generis. Da... Îi plăcea să dureze pentru orice un eşafodaj teoretic. Iar când încercam să-i demonstrez ceva, zâmbea... Teoria lui preferată era că o problemă complicată trebuia "depusă" în subconştient, întocmai ca într-un calculator electronic. Mai devreme sau mai târziu, susținea el, ea va fi prelucrată şi se va obține rezultatul. Firește, dacă omul dispunea de cunoştințe şi aptitudini corespunzătoare şi dacă în prealabil lucrase şi reflectase suficient asupra problemei respective. Aici trebuie căutat şi izvorul pasiunilor lui Iura. Cum ne poticneam în vreo problemă, Iura se înființa în laborator cu rucsacul în spate, cu aparatul de filmat pe umăr, încălțat cu bocanci de schi şi declara: "Uite ce-i, bătrâne, eu trebuie să mă aerisesc puțin. Hai, nu fi bosumflat — vedea, fireşte, că sunt nemulțumit — spune-le că mi-am luat concediu fără plată..." Dar pesemne că vă plictisesc, îşi întrerupse Lipatov pe neaşteptate povestirea.

— Dimpotrivă, m-am grăbit eu să-l asigur. Într-adevăr, ceea ce auzeam mi se părea cât se poate de interesant.

— În fine, chiar dacă nu vă interesează, spuse Lipatov morocănos, tot trebuie să mă ascultați până la capăt din moment ce v-ați declarat de acord să o faceți. Aşadar, după câteva zile, Iura se întorcea gălbejit, slăbit, dar arborând un zâmbet vesel şi, închipuiți-vă, cu soluția problemei în buzunar. Vă spun sincer, eu nu aprobam aceste escapade ale lui în căutarea “întâmplării norocoase". În această privință am şi eu teoria mea. Să luăm de exemplu cazul unui muzicant: un pianist sau violonist. În fiecare zi, un asemenea om îşi ia vioara sau se aşează la pian şi exersează cinci-şase ore. În fiecare zi! Fără excepție! Căci, dacă se lasă pradă cine ştie cărei ispite întrerupându-şi pentru un răstimp oarecare exercițiile, adio măiestrie! Un pianist celebru spunea: "Dacă nu exersez o zi, urmările le simt numai eu; dacă nu exersez două zile, observă colegii, iar dacă fac o

pauză de trei zile — auditoriul". La fel stau lucrurile şi în ştiinţă. Dacă ai atacat o problemă, trebuie să te ţii scai de ea. Nu te poţi bizui pe revelaţii întâmplătoare. Numai dacă înaintezi tenace, pas cu pas, îţi surâde succesul. Întocmai ca o picătură care străpunge stânca.

Ca să spun drept, mie, ca ziarist, nu-mi prea inspirau încredere savanţii care înaintau spre ţel aidoma lui Lipatov. Mult mai mult îmi plăcea intuiţia vie, soluţiile îndrăzneţe şi surprinzătoare. Aşa că am început să nutresc numaidecât o simpatie involuntară pentru acest Iuri Kuznețov, pe care nu-l cunoşteam.

— E drept, am admis eu fără entuziasm, picătura de apă străpunge şi ea stânca... după o mie de ani. Numai că acelaşi rezultat poate fi obţinut în câteva secunde. Cu ajutorul laserului, bunăoară.

— Fireşte, fiecare are metoda lui, conveni Lipatov şi, cine ştie de ce, oftă. Fiecare cu stilul lui. Mă privi atent şi, ghicindu-mi parcă gândurile, spuse, clătinând din cap a reproş:

— Credeţi poate că-l invidiam pe Iuri. Defel. Dar nu-mi pot aminti fără amărăciune de aceste pasiuni ale lui. Pentru că, în ultimă analiză, ele sunt cele care l-au pierdut.

Urmă un răstimp de tăcere. Lipatov păru deodată gârbov. Mâna lui strângea convulsiv balustrada...

— Şi cum vă spuneam, reluă el în sfârşit, reprimându-şi emoţia, rămăsese de rezolvat problema cheie. Ea însă nu ceda. Nu ne-au fost de ajutor nici escapadele lui Iuri. Într-o seară — îmi amintesc era sfârşitul lui septembrie, plouase toată ziua — Iurka se înfiinţă la mine şi nici una, nici două, îmi declară:

— Ştiu, bătrâne, că ai să arunci tunete şi fulgere, dar eu plec în Antarctida. Pentru vreo jumătate de an.

Aşa făcea întotdeauna. Dădea buzna. Fără introduceri. Eram pur şi simplu interzis: să întrerup lucrările pentru şase luni! M-am mărginit să întreb:

— Când pleci?

— Mâine dimineaţă la şapte, spuse Iura blând. Hai, lasă, nu te mai perpeli: treaba pe care trebuie s-o rezolvăm nu fuge nicăieri. Mai bine tratează-mă cu o cafea. Sunt rebegit de frig.

— Ce-ţi veni cu Antarctida? nu mă putui eu abţine. Ce naiba ai să faci acolo?

— Mă atrage de mult, răspunse Iura, răsturnându-se pe divan. Şi uite că tocmai au nevoie de un specialist în aparatură electronică.

A fost ultima noastră întâlnire. A doua zi, Iura a plecat într-adevăr. Nu-i plăcea să scrie scrisori. Numai rareori primeam de la el radiograme de genul: "Totul e în regulă". Sau: "Nu fi trist, bătrâne!" În tot acest timp, eu am continuat lucrul la tema noastră, dar fără prea mare succes. Deodată, pe la sfârşitul celei de a şasea luni de absenţă a lui Iuri, am primit următoarea radiogramă: "Piscul cucerit. Vin luni cu avionul". În limbajul nostru convenţional asta însemna că Iura rezolvase în sfârşit blestemata aia de problemă. Nu vă mai povestesc cât de mult m-a bucurat această veste. Am uitat să vă spun că Iura nu era însurat. Avea însă o fată, erau ca şi logodiţi; Galea lucra tot la noi la institut. Aşa că, marţi dimineaţa, împreună cu ea, am luat-o spre Şeremetievo. Iura venea cu o cursă Air France. Avionul sosea la nouă şi un sfert. La ora nouă însă s-a comunicat prin radio că întârzie până la zece. De la ora zece, sosirea a fost amânată până la unsprezece, de la unsprezece — până la douăsprezece... Galea începu să dea semne de nelinişte. A alergat la dispecerat, pare-mi-se avea acolo o prietenă. S-a întors după vreo douăzeci de minute. Era palidă, buzele îi tremurau... Într-un cuvânt, Iura pierise. Încă de luni. Avionul

luase foc şi căzuse în ocean. Exact în locul unde ne aflăm acum. Au fost pescuiți doar doi supraviețuitori... Şi uite-aşa, Iura al meu n-a reuşit să-şi facă publică descoperirea. Se poate spune că a luat cu sine această taină.

Lipatov tăcu. După o vreme, începu iar să asculte cu aceeaşi încordare. Tăceam şi eu, neştiind ce să spun. Tristă poveste, dar câte nu se întâmplă în viață! De ce-i căşunase oare lui Lipatov să mi-o istorisească tocmai mie, un interlocutor cu totul întâmplător, acum, în plină noapte?

Îmi ghici iarăşi gândurile.

— Vă întrebați, pesemne, de ce v-am povestit toate astea. A fost numai o introducere. Povestea abia începe. După moartea lui Iuri o vreme am stagnat pur şi simplu; prea mă obişnuisem să lucrez în tandem. Tema rămăsese însă în sarcina laboratorului nostru, în locul lui Kuznețov mi s-a repartizat un alt colaborator, un tânăr capabil, bun matematician, dar care mai avea mult până să ajungă la nivelul lui Iura al meu. Dar, cinstit vorbind, după cele întâmplate nici nu-mi prea stătea gândul la problema aceea. La un moment dat mi s-a propus să plec pentru câteva luni la Havana, într-o misiune ştiințifică. Am consimțit, hotărâsem să mă conformez teoriei lui Iura — să schimb pentru o bucată de vreme decorul. Şi apoi nava — urma să plec cu vaporul — trecea prin regiunea unde se produsese accidentul acela de aviație. Ceva — nu-mi puteam explica ce anume — mă atrăgea spre acest loc. N-am să vă descriu călătoria, o călătorie ca oricare alta. Totul a decurs cât se poate de banal până în ziua, mai exact până în seara, când ne-am apropiat de regiunea unde se prăbuşise avionul lui Iuri. Aici, adică... Dar să vă povestesc totul de-a fir-a-păr. În ziua aceea, ca şi astăzi, era furtună. Tangajul era puternic şi, după cină — era aproape ora zece — am ieşit pe punte, ca să iau puțin aer. Punțile erau, practic, pustii. Pasagerii, obosiți de tangaj, se odihneau în cabinele lor. Am privit multă vreme oceanul neliniştit. Imaginația mea încerca să reconstituie catastrofa. Am văzut totul atât de clar, de parcă accidentul s-ar fi produs atunci, sub ochii mei, între timp, furtuna încetase. Se lăsase o linişte de început de lume, netulburată nici măcar de zgomotul motoarelor navei. Acest vuiet uniform dăinuia aparte, ai fi zis că undeva alături, şi pe fondul lui fiece sunet, fiece plescăit al apei se detaşa cu nemaipomenită claritate. Vă povestesc totul atât de amănunțit pentru că... Dar să nu anticipăm. Se întunecase... M-a cuprins o nelinişte stranie, de neînțeles. Mi-am încordat auzul. Şi deodată...

Aici glasul lui Lipatov se frânse. Îşi masă din nou fruntea şi umerii îi tremurară.

Ştiți cum se întâmplă câteodată: îl asculți pe câte unul povestind şi imaginația o ia razna, făgăduindu-ți cine ştie ce senzații tari. Când colo, nimic. O biată banalitate. De fapt, aşa e şi firesc. Minuni nu se prea întâmplă.

În timp ce-l ascultam pe Lipatov, imaginația mea se aprinsese şi ea. Când a ajuns la momentul scrutării încordate a liniştii ce se lăsase peste ocean, m-a încercat un gând straniu... Era însă ceva atât de neverosimil, de absurd, încât l-am alungat numaidecât. Şi totuşi, în aceeaşi clipă, nu ştiu cum să explic acest lucru, am ştiut că Lipatov îmi va povesti exact episodul pe care-l respinsesem ca ținând de domeniul imposibilului. Îmi dădeam foarte bine seama că aşa ceva n-avea cum să se întâmple, era cu neputință, şi totuşi aveam deplina siguranță că se întâmplase. Am simțit deodată o uscăciune în gâtlej. Inima îmi înghețase.

— Şi deodată, urmă Lipatov, deodată am auzit... Nu, nu acesta e cuvântul. A fost o senzație extrem de stranie. În conştiința mea au izbucnit nişte cuvinte, mai degrabă nişte gânduri... E greu să tragi o linie despărțitoare. Îndeobşte gândim, desigur, în cuvinte, cu toate că uneori

gândul le-o ia înainte... Dar cuvinte sau gânduri, ce-or fi fost, se orânduiau în fraze închegate. Şi totul independent de voința, de conştiința mea. Dar cel mai uimitor era faptul că toate acele cuvinte, construcția frazei, modelul logic, toate îi aparțineau lui Iuri. Recunosc, m-a cuprins o spaimă de moarte; eram convins că încep să înnebunesc. Am trecut la babord — strania halucinație nu dispăru însă, am urcat pe puntea principală — acelaşi lucru. Aproape în fugă am luat-o spre restaurant, de unde răzbătea o muzică de jaz. Țipetele stridente ale trompetelor şi-au făcut efectul:, senzația aceea stranie s-a stins cu încetul. În schimb, m-a năpădit o oboseală îngrozitoare. Mă simțeam complet sleit. De obicei nu consum băuturi tari, în seara aceea însă mi-am turnat în gâtlej un pahar întreg de coniac... Ajuns în, cabină, m-am vârât numaidecât în pat şi, acoperindu-mă până peste cap, am căzut într-un somn adânc. Într-un târziu, m-am trezit brusc, de parcă m-ar fi zguduit cineva. Prin hublou răzbătea lumina cenuşie a zorilor. M-am ridicat în capul oaselor şi m-am uitat la ceas. Era patru şi ceva. Creierul îmi lucra cu o minuție neobişnuită. Mi-am amintit foarte limpede ce se întâmplase cu o seară în urmă. Acum, când primul şoc trecuse, voiam să stabilesc ce anume îmi comunicase enigmaticul "glas interior". Spre uimirea mea, am descoperit că pot să reconstitui fără efort aproape totul. Era, poate, un efect al încordării nervoase de ieri. Dar fiecare gând se întipărise distinct undeva în subconştient. Pe măsură ce reconstituiam sensurile, mă cuprindea o uimire de nedescris. Închipuiți-vă: era tocmai soluția, mai exact o parte din soluția problemei asupra căreia ne zbătuserăm atât de mult şi fără succes. O soluție proaspătă, originală. Nu puteam crede, mi se părea că totul nu-i decât un vis straniu, uluitor. Am aprins veioza, am luat un creion şi am schițat în grabă soluția pe hârtie. Am început apoi calculele... Când am terminat şi mi-am ridicat privirea spre luminator, soarele se ridicase deja mult deasupra mării. Trăiam senzația stranie că exist într-o lume aparte, că tot ce mă înconjoară ține de o altă dimensiune.

Un duş răcoritor m-a readus în lumea cea de toate zilele. M-am apropiat de masă şi mi-am aruncat încă o dată privirea asupra calculelor. Totul era exact. Nu mai exista nici o îndoială: eram în posesia unei descoperiri ştiințifice importante, mai exact a unei jumătăți din descoperire.

— Misticism, mi-a scăpat. Asta-i un soi de misticism!

— La început am avut şi eu aceeaşi senzație. Dar nu e decât o reacție subiectivă. Cum întâmplarea s-a produs cu adevărat, ea trebuie să aibă o explicație firească.

— Ați izbutit *s*-o găsiți? am întrebat eu cu interes. Lipatov strânse din umeri.

— Nu chiar atât de simplu...

— Aveți vreo idee? O ipoteză?

Lipatov tăcu.

— Ştiți tot ce mi-ați povestit aduce foarte mult a telepatie... Îmi evocă felurite lecturi despre transmiterea de gânduri.

Lipatov mă privi cu atenție.

— Vorbiți serios?

— Cât se poate de serios. Dumneavoastră nu v-ați gândit la o asemenea interpretare?

— Recunosc, nu. Cunosc, firește, toate discuțiile care se poartă în legătură cu telepatia. Dar, sincer vorbind, sunt cam sceptic în această privință. În cel mai bun caz, avem de a face doar cu o ipoteză.

— Ipoteză, pentru că nu cunoaştem mecanismul. Dar există o sumedenie de fapte autentice pentru care e greu de găsit o altă explicație. Oare n-ar putea să existe un purtător al informațiilor elaborate de creier?

— În orice caz, eu nu exclud o asemenea posibilitate, răspunse Lipatov. Sunt gata să admit că, în anumite împrejurări, gândurile cuiva pot fi interceptate la distanță. Gândurile unui om viu. Dar ale cuiva care a murit de mult? Ei bine, asta e prea de tot. Miroase a spiritism.

— La asta, ce-i drept, nu m-am gândit...

Deodată o idee neașteptată îmi tăie răsuflarea.

— Dar... Dar dacă-i... viu?

— Nu, corpul lui a fost aruncat pe țărm la două zile de la catastrofă.

— În acest caz renunț să mai pricep ceva...

— Știți ce e aia gândire asociativă? spuse Lipatov deodată. Şi totuşi, nu e chiar asta. Vreau să spun că fiecare om gândeşte individual, în felul său. Dacă noi doi, bunăoară, atacăm aceeaşi problemă, fiecare va căuta, s-o rezolve în maniera lui specifică, înaintând pe propriile lui căi. Nu sunt fiziolog şi nici psiholog, dar ca cibernetician cred că acest lucru e legat de faptul că fiecare om are, ca să zic aşa, propriul lui program euristic, metoda lui de descifrare a necunoscutului. Fiecare are un sistem specific de conexiuni între diferitele celule ale creierului, propriul său sistem de "comutare"...

— De exemplu, dumneavoastră şi Kuznețov? Dumneavoastră şi prietenul dumneavoastră gândeați în chip diferit, asta ați vrut să spuneți?

Lipatov aprobă printr-un gest cu capul.

— Totuşi, nu văd, ce legătură are aceasta cu enigma dumneavoastră?

— Vedeți, când doi oameni de ştiință lucrează vreme îndelungată cot la cot, când rezolvă zilnic împreună puzderie de probleme, raționează, discută, acest lucru nu poate rămâne fără urmări. Vrând-ne-vrând fiecare îl influențează pe celălalt. La suprafață poate că nu se vede. Dar undeva în subconştient ceva se sedimentează. Şi în anumite împrejurări se poate produce — cum să vă spun ca să mă înțelegeți mai bine? — un fel de comutare...

— Vreți să spuneți, am exclamat, că în seara aceea creierul dumneavoastră s-a comutat pe sistemul Kuznețov şi tocmai datorită acestui fapt soluția aceea v-a devenit accesibilă?

— Cam aşa ceva...

— Ei, bine... Asta mi se pare mult mai neverosimil ca telepatia.

— Țineți cont că încă multe din legile gândirii ne sunt necunoscute, obiectă Lipatov. Dar, poate că aveți dreptate... Şi totuşi Kuznețov e mort, adăugă el.

În timp ce Lipatov îmi expunea versiunea lui, simțeam cum îmi dă necontenit târcoale un gând confuz. Aveam tot timpul impresia că parcă mai auzisem sau citisem ceva ce ar fi putut dezlega enigma şi deodată mi-am amintit. Era o povestire ştiințifico-fantastică. Autorul afirma că gândurile omeneşti, producând radiație, formează în jurul Pământului un fel de "câmp informațional", din care, în anumite condiții, pot fi extrase. I-am pomenit despre asta lui Lipatov.

— Îmi amintesc, îmi amintesc, spuse el. Am citit şi eu. La început ideea m-a revoltat într-atât, încât eram gata să-l atac pe autor într-un ziar...

— Şi n-ați făcut-o?

— Nu. M-am gândit că, spre deosebire de savanți, autorii de ştiință-ficțiune pot fi mai puțin prudenți în ipotezele lor.

Tăcurăm o vreme amândoi.

— Aşadar, am întrebat într-un târziu, respingeți categoric telepatia?

— Întotdeauna când mă izbesc de un fenomen ce pare de neînțeles, mă străduiesc să evit părerile preconcepute. Caut să fiu obiectiv. În fond, tot ce vreau e să aflu adevărul. Ca să vă conving, am să vă povestesc

imediat două întâmplări. Prima dintre ele s-a petrecut cu vreo doi ani înainte de moartea lui Iuri. Ne ocupam de o problemă curentă din cadrul temei la care lucram atunci. Era o problemă destul de grea, dar progresasem sistematic, rămânea să dăm un ultim asalt. În seara aceea — era într-o sâmbătă — întârziasem mult în laborator; simțeam că soluția era undeva pe aproape şi nu voiam să amânăm deznodământul până luni. Tocmai terminasem o experiență. Fără să deconecteze aparatele, Iura s-a aşezat la masă şi, ciufulindu-şi părul cu ambele mâini — aşa făcea întotdeauna când îi venea o idee interesantă — începu să aştearnă în viteză nişte formule pe un crâmpei de hârtie. L-am întrebat ceva, mi-a făcut semn să-l las în pace. Ca să nu-l deranjez, m-am aşezat la cealaltă masă şi m-am apucat de prelucrarea ultimelor rezultate. În laborator era semiântuneric: seara nu ne plăcea să aprindem plafoniera, ni se părea că fără ea gândeam mai bine. Luminau doar scalele aparatelor şi cerculețele oranj ale lămpilor de control. Terminând lucrul, mi-am ridicat capul din hârtii şi l-am privit pe Iura. Stătea răsturnat pe spătarul fotoliului. Privirea lui era ațintită undeva departe, iar mâna ale cărei degete erau gata-gata să scape creionul atârna nemişcată în aer. Chipul lui reflecta o activitate intensă a gândirii. Şi în clipa aceea se întâmplă un lucru straniu. Acele aparatelor prinseră deodată să se mişte. Lampa de neon din schema generatorului aflat în apropierea lui Iura se aprinse până la incandescență. Brusc, Iura sări în picioare şi, dând cu zgomot scaunul la o parte, strigă plin de bucurie: "Este!" "Ce-a fost asta?" l-am întrebat. Dar el nu observase nimic. Am aprins lumina şi am început să verific contactele schemei, iar Iura s-a aşezat din nou la masă şi s-a cufundat în calculele lui. Schema era în regulă şi, răsucind comutatorul, am deconectat aparatele. "Ei, cum stai? Cărțile pe masă", am spus şi m-am întors spre Iura. N-o să ghiciți niciodată ce-am văzut. Iura avea părul negru ca pana corbului. Acum am observat însă că imediat deasupra frunții, în prelungirea liniei nasului, pe păr îi apăruse o stranie pată albă, de mărimea unei monezi de cinci copeici. La început am crezut că se pătase cu ceva. M-am apropiat de el şi i-am trecut mâna prin păr. Pata n-a dispărut: îi albise părul. Or, cu un ceas în urmă Iura nu avusese nici un fir de păr alb. "Ce-i cu tine?" m-a întrebat Iura mirat. I-am întins în tăcere o oglindă metalică. Iura se privi în ea, pipăi cu degetul şuvița aceea căruntă, clătină din cap, nevenindu-i să-şi creadă ochilor, apoi pronunță patetic: "...şi el a albit peste noapte". Puse oglinda la loc, mă bătu pe umăr şi spuse vesel: "Nu-i nimic, bătrâne, părul cărunt e la modă. Important e că am găsit soluția". Şi s-a apucat să-mi explice formulele acelea...

A doua întâmplare n-a fost mai puțin stranie, dar atunci, cinstit vorbind, nu i-am dat nici o atenție. Era într-o duminică de vară. Din nou eu şi cu Iura ne chinuiam cu o problemă. Apropo, cred că v-ați săturat: probleme şi iar probleme. Dar ce să-i faci, asta-i viața cercetătorului. Probleme peste probleme, rezolvate sau încă nerezolvate ...Problema pe care o atacasem atunci se dovedise îndărătnică, aşa că, fireşte, am hotărât să nu ridicăm asediul nici duminica. Numai că în vara aceea la Moscova era foarte cald şi sâmbătă şeful ne alungase personal din laborator, luându-ne şi cheia. Dimineața am trebăluit ceva pe acasă, m-am plimbat puțin cu băiatul, dar apoi n-am mai putut rezista, m-am aşezat la birou, am scos planşele cu schemele noastre şi am început să examinez nişte variante. Dar tocmai atunci a răsunat soneria. Îmi veniseră nişte musafiri, un fost coleg de şcoală cu soția. Nu ne văzuserăm de zece ani şi mai bine, aşa că am început să ne depănăm amintirile, apoi ne-am aşezat la masă. Într-un cuvânt, problema mi-a ieşit complet din minte pentru o vreme. Şi deodată, era aproape zece seara, mi-a venit în cap o soluție cât se poate de

simplă şi firească. Lucrul acesta s-a întâmplat absolut pe neaşteptate, fără nici un fel de asociaţii: discutam la masă despre cu totul altceva. În cazuri din astea, eu şi Iura luam legătura numaidecât, pentru ca celălalt să nu se mai perpelească zadarnic. Am cerut scuze musafirilor, m-am apropiat de telefon şi am ridicat receptorul. N-avea ton. Se auzeau numai nişte păcănituri slabe. Aşa se întâmplă când se face atingere cu alt aparat. "Alo?" am spus în receptor pentru orice eventualitate. Şi deodată am auzit vocea lui Iura: "Tu eşti, bătrâne?" Ne sunasem aproape concomitent. Iura mi-a împărtăşit o idee care-i venise în minte cu câteva clipe în urmă. Coincidea întru totul cu soluţia mea.

— Dar e minunat ce povestiţi dumneavoastră, m-am entuziasmat eu. Asta înseamnă că prietenul dumneavoastră avea potenţial telepatic. În anumite condiţii, ca să zicem aşa, "iradia" informaţii şi dumneavoastră o recepţionaţi. Dovadă — smocul de păr alb. E limpede că acesta e un efect al iradierii.

Lipatov clătină din cap:

— Dumneavoastră, ziarişti, vă cam pripiţi cu concluziile. Aveţi deja o ipoteză în lege.

— Cred că nu e cu nimic mai rea decât a dumneavoastră.

— De ce să fie mai rea? Dimpotrivă, e o ipoteză cât se poate de interesantă. Chit că, ce-i drept, pare cam fantastică. În fond, cu aceeaşi îndreptăţire se poate presupune şi contrariul. Aţi auzit, pesemne, despre experienţele acelea stranii, în cadrul cărora subiectului i se fixează la tâmple electrozi, prin care trece un curent slab şi deodată omului îi răsar in memorie întâmplări de mult trecute... În primul caz, cum noi nu deconectaserăm de mult timp aparatura, în vreun condensator s-a putut acumula o sarcină electrică, apoi s-a produs descărcarea, a apărut o radiaţie, ea a pătruns în creierul lui Iura şi, într-un fel oarecare, a activat procesele gândirii.

— Nu-i mai puţin fantastic, dar în principiu, posibil, am fost nevoit să admit.

— În ce priveşte al doilea caz, putea fi vorba de o coincidenţă întâmplătoare. Ne ocupam de una şi aceeaşi problemă, o atacasem practic din aceeaşi direcţie, deci nu-i de mirare că am ajuns la aceeaşi soluţie.

— Coincidenţele întâmplătoare sunt, desigur, posibile, am obiectat. Dar singur aţi spus că soluţia a irupt în conştiinţa dumneavoastră într-un moment când vă gândeaţi la cu totul altceva. Vrând-nevrând se creează impresia că v-a fost sugerată...

— Cum aşa? Ignoraţi activitatea subconştientului. Un spaţiu unde soluţiile se pot "pârgui" pe neobservate, de la sine. Fireşte, repet, personal nu sunt adeptul acestei metode de lucru, dar...

Lipatov tăcu o vreme.

— Şi apoi aţi uitat din nou esenţialul, reluă el într-un târziu. Să admitem că aveţi dreptate şi că între prietenul meu şi mine exista într-adevăr o legătură telepatică. Dar după ce el a murit înecat.... Odată cu el au dispărut şi informaţiile pe care le purta în creier...

— Atunci cum se explică uimitoarea dumneavoastră — cum să-i spunem — revelaţie, poate? Vă rog să mă iertaţi, departe de mine gândul de a vă diminua meritele de savant. Aţi fi ajuns, pesemne, la această soluţie şi singur... Chiar dumneavoastră aţi spus însă că logica soluţiei descoperite în chip atât de ciudat era proprie prietenului dumneavoastră, şi nu dumneavoastră înşivă.

— Aici aveţi perfectă dreptate, conveni numaidecât Lipatov. Într-adevăr, eu sunt deprins să avansez pas cu pas. Vorbind în limbaj şahist, eu înaintez ca un pion: de pe orizontala cinci pe orizontala şase, apoi pe

şapte şi numai după aceea urmează transformarea în damă. Or, asta aduce mai mult cu o mişcare a calului. O idee neaşteptată, un procedeu original — stilul lui Iura.

Respectul meu pentru acest om care, în realitate, îmi rămăsese necunoscut, creştea cu fiecare clipă. Era un savant adevărat, pentru care important era un singur lucru — să răzbată spre adevăr. Vanitatea, pesemne, îi era complet străină.

Pentru un moment am uitat de versiunea mea.

— Poate că faceţi pe modestul? mi-a scăpat.

— Nu, clătină Lipatov din cap. Pur şi simplu, ştiu să-mi apreciez lucid posibilităţile.

— Dar vă contraziceţi propria dumneavoastră ipoteză.

— Eu sunt obligat să cântăresc cu obiectivitate toţi factorii. Dealtfel, nu văd nici un fel de contradicţii deosebite. Repet, când doi savanţi lucrează mult timp împreună, se alcătuieşte pe neobservate o viziune comună asupra lucrurilor, se dezvoltă o abordare unitară şi o metodică asemănătoare. Subconştientul lucra... Au mai intrat în joc şi împrejurările deosebite: mare, noapte, lună, catastrofa ce se reconstituia în imaginaţia mea. O autohipnoză *sui generis,* care a deschis ecluza. Şi apoi descoperirile plutesc în aer. Dacă nu azi, mâine, oamenii tot ar fi ajuns la această soluţie.

— Ei bine, nu m-am predat eu, dumneavoastră respingeţi ideea transmiterii gândului pe temeiul că prietenul dumneavoastră a murit. Dar eu am o idee. O să vi se pară, probabil, imposibilă... Vedeţi... Vreau să vă pun o întrebare: un om moare. Oare cu moartea lui se termină totul?

Lipatov mă privi nedumerit.

— Nu, nu e vorba de viaţa de apoi. Pentru cel ce a murit, după moarte nu mai există nimic: neantul. Asta se înţelege de la sine. Dar pentru cei vii? Ceva din cel dispărut rămâne, continuă să trăiască. Înfăţişarea lui — în fotografii şi filme, gândurile lui — în articole şi cărţi, glasul lui — imprimat pe bandă sau pe discuri. Asta e tot ce ştim. Dar oare ştim noi totul?

— Ce vreţi să spuneţi?

— Nu s-ar putea oare ca natura însăşi, în decursul vieţii noastre, să depoziteze undeva ceva din fiecare din noi? Bineânţeles, în anumite condiţii. Şi ca acest ceva să ne supravieţuiască — mie sau dumneavoastră. Să rămână, bunăoară, o informaţie, cum se păstrează de veacuri urmele atâtor paleoorganisme. Şi ca. În principiu, ea să poată fi "reânviată", să devină accesibilă. Cum ai proiecta un film sau ai asculta un disc. După cum vedeţi, nici un fel de misticism. Ei, ce părere aveţi?

— Nu ştiu... Se vede numaidecât că sunteţi ziarist. Nu vă supăraţi, dar ce spuneţi dumneavoastră e cel puţin — în termeni blânzi vorbind — improbabil.

— Nu vi se pare, m-am aprins eu, că uneori renunţăm uşor la cercetarea şi explicarea ştiinţifică a unui fenomen numai pentru că ne apare... imposibil? Şi că implicit facem un mare serviciu religiei, misticismului?

— Se întâmplă şi aşa ceva... Dar, repet, ca să poţi explica ceva, trebuie înţeles mecanismul...

— Mecanismul?... Fie. Iată. Enunţ o părere. Se spune că muribunzii izbutesc în clipele din urmă să-şi amintească aproape întreaga viaţă. O fi. Dar eu, când am fost grav rănit pe front, am crezut că mor şi mi-am amintit un singur lucru — misiunea pe care nu reuşisem s-o duc la bun sfârşit. Acest gând mă urmărea cu stăruinţă, obsedant... De aceea cred că, în clipa când s-a pomenit în apă luptându-se cu moartea, prietenul

dumneavoastră se gândea la cel mai important lucru pe care izbutise să-l realizeze în viață — soluția aceea. Asta, cum s-ar spune, în primul rând. Şi acele ultime minute (sau poate ore) au fost clipe de maximă încordare a forțelor, de concentrare a energiei nervoase, aşadar, creierul lui iradia informații cu toată forța. Aceasta în al doilea rând. Până aici, după cum vedeți, totul este absolut plauzibil. În al treilea rând... Materia are capacitate de reflectare. Şi nu numai cea organică, ci şi cea anorganică. Cel puțin aşa afirmă filozofii. Cine ştie, poate că informația iradiată de Iura a fost fixată undeva în natură.

— Unde? se miră Lipatov.

— Nu ştiu... De fapt, mai există o posibilitate. Şi anume ca tocmai în momentul acela creierul dumneavoastră să fi fost "capabil" să recepționeze această informație. Căci toate indiciile par a sugera că între dumneavoastră şi Kuznețov exista un fel de legătură de "rezonanță". Această informație dormita undeva în tainițele creierului dumneavoastră. Şi a rămas în această stare până în clipa când o puternică tensiune nervoasă a smuls-o din somnolență.

— Dar dacă emisia telepatică despre care vorbiți a avut loc în clipa dispariției lui Iura, atunci ar fi trebuit ca în acea primă seară pe vapor să recepționez întreaga informație. De ce nu "s-a developat" din capul locului în totalitate?

— E posibil ca prietenul dumneavoastră să nu fi izbutit să "transmită" totul. Şi apoi, dumneavoastră înşivă v-ați străduit să risipiți starea aceea.

— Da... spuse Lipatov pe gânduri. În treacăt fie spus, lucrurile au şi un aspect pur practic. Problema aceea a rămas până astăzi numai pe jumătate rezolvată.

Deodată în minte mi se aprinse un gând ciudat.

— Nu cumva... Nu cumva repetați această călătorie tocmai pentru a afla, prin aceleaşi mijloace, partea a doua a soluției?

— Vorbind deschis, ați ghicit, răspunse Lipatov. Nutresc această tainică speranță.

— Şi ați aflat ceva?

— Chiar în clipa când v-ați apropiat de mine, am avut impresia că..., începe din nou...

— De aceea m-ați întrebat dacă n-am auzit ceva... Dar cum se împacă asta cu teoria dumneavoastră? Dacă totul se explică... prin gândirea asociativă, atunci e clar, eu n-ar fi trebuit să aud nimic.

— Perfect adevărat. Tocmai asta am vrut să verific. Dealtfel am întrebat mai degrabă instinctiv. Dumneavoastră, fireşte, nu puteați auzi nimic.

— Stranie poveste mi-ați spus, am remarcat. Aş vrea să ştiu cum o să se termine totul.

Lipatov nu răspunse. Chipul lui deveni deodată absent. Mă privea, de parcă atunci m-ar fi văzut pentru întâia oară.

— Scuzați-mă, mormăi el, acum simt nevoia să rămân singur... Vă rog, scuzați-mă.

Se îndepărtă. Timp îndelungat se preumblă apoi pe punte, oprindu-se din când în când, de parcă ar fi ascultat un glas lăuntric.

Toată dimineața mi-am petrecut-o în cabină terminând articolul... Iar la sosirea în port am coborât pentru vreo două ceasuri pe țărm unde aveam nişte treburi, înapoindu-mă abia cu câteva clipe înainte de plecare. L-am căutat pe Lipatov, dar nu era nicăieri. Însoțitorul de bord mi-a comunicat că Lipatov Serghei Alexandrovici, din cabina 34, îşi întrerupsese pe neaşteptate călătoria şi coborâse pe țărm.

— Mi se pare că a primit o comunicare importantă, adăugă

însoțitorul, şi a trebuit să se întoarcă imediat la Moscova.

O comunicare importantă? Poate că glasul acela lăuntric să-i fi comunicat totuşi lui Lipatov partea a doua a soluției, partea cea mai importantă... Cine putea şti?

M-am reîntors din deplasare abia peste câteva luni. Între timp, feluritele treburi şi întâmplări, care-mi dăduseră de furcă, împinseseră convorbirea aceea nocturnă pe planul al doilea. Cu cât trecea mai mult timp, cu atât mai ireală mi se părea întâmplarea aceea, asemănătoare unui vis ciudat, povestită de Lipatov.

La Moscova, într-o redacție, m-am întâlnit cu un ziarist cunoscut.

— Ai auzit? mă întrebă el îndată ce mă văzu.

— Ce anume?

— Cum, chiar n-ai auzit? Toată Moscova vorbeşte numai despre asta.

— Spune-mi odată despre ce-i vorba?

— Aş face-o bucuros, dar mă grăbesc din cale afară. Vezi numărul 9 din "Tehnica electronică". Salve!

Şi o luă la picior târând după sine gigantica-i servietă. O vagă presimțire mă făcu să alerg numaidecât la bibliotecă. Am luat revista de pe raft şi am început s-o răsfoiesc febril. Asta era! ."Cu privire la unele posibilități ale maşinilor electronice". Jos, două semnături: I. Kuznețov, S. Lipatov.

O privire fugară peste articol — numai formule. Dar la sfârşit era inserat rezumatul. L-am citit. Rezulta că problema la care trudise atât de mult Lipatov împreună cu prietenul său fusese în sfârşit rezolvată. Am privit din nou semnăturile: Kuznețov, Lipatov. Două nume. Şi primul nu era încadrat în chenar negru, aşa cum se obişnuia. Un fapt nici pe departe întâmplător. Lipatov vrusese, cred, să sublinieze că prietenul său continuase să participe la lucrare până la sfârşit, ca şi cum ar fi fost viu.

M-am înființat la Institutul unde lucra Lipatov. M-a recunoscut numaidecât. Mi-a întins mâna.

Am scos din mapă revista.

— Ah, l-ați şi văzut? spuse el, pe un ton incert.

L-am privit întrebător. Mi-a înțeles privirea, dar a tăcut. Am avut impresia că nu voia să se mai întoarcă la convorbirea aceea nocturnă.

Eram indecis. Să plec? Dar, între timp, Lipatov îşi revenise.

— Scuzați-mă. N-aş fi vrut să vorbesc despre asta, se explică el cu sinceritatea cuceritoare care mă frapase încă de la prima noastră întâlnire. Dar, cum eu sunt cel care am deschis discuția, atunci pe vapor, am să vă povestesc totul. De fapt, la drept vorbind, nu prea am ce. În noaptea aceea, după ce ne-am despărțit, am obținut, dacă pot să spun aşa, soluția finală. Asta-i tot. Restul vă e cunoscut...

— Şi totuşi ce credeți despre toate astea?

— Nu am un răspuns categoric... Din nefericire, încă nimeni nu ne poate spune precis cum apare în creierul nostru o idee sau alta, cum iau naştere descoperirile ştiințifice. De ce am rezolvat o problemă sau alta tocmai azi, şi nu cu o lună în urmă, cu toate că şi atunci ştiam tot ceea ce ştiu astăzi? Ce procese subterane se produc în conştiința noastră, ce ecluze se deschid, ce baraje se năruie...

Ne-am despărțit.

Da, ciudată poveste. O poveste rămasă deocamdată fără răspuns.